

Vergaderjaar 2020–2021

31 524

Beroepsonderwijs en Volwassenen Educatie

Nr. 481

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 december 2020

Hierbij doe ik uw Kamer een reactie toekomen op een aantal moties en toezeggingen op het terrein van het middelbaar beroepsonderwijs:

1. Strategie kansopleidingen, naar aanleiding van de leden motie Kuik (CDA) en Smals (VVD)¹ en de motie van het lid Kuik c.s.²;
2. Extra stages in de publieke sector, naar aanleiding van de motie van het lid Van den Berghe (Groenlinks)³;
3. Rijkstraineeprogramma voor mbo en hbo toegankelijk maken, naar aanleiding van de motie van de leden Van Den Hul (PvdA) en Van Meenen (D66)⁴;
4. Aangifte tegen stagediscriminatie, naar aanleiding van de motie van het lid Kwint c.s.⁵;
5. In stand houden MBO Card, naar aanleiding van de motie van het lid Van der Molen (CDA) c.s.⁶;
6. Voortgang samenwerking met gemeenten over laaggeletterdheid, naar aanleiding van de motie van de leden Tielen (VVD) en Kwint (SP)⁷;
7. Internationalisering mbo, naar aanleiding van de motie van de leden Wiersma (VVD) en Van der Molen (CDA), de motie van het lid Straus (VVD)⁸ en toezegging over evaluatie van de pilot inkomende mobiliteit;

¹ Kamerstuk 31 524, nr. 454.

² Kamerstuk 31 524, nr. 402.

³ Kamerstuk 35 570 VIII, nr. 118.

⁴ Kamerstuk 31 524, nr. 448.

⁵ Kamerstuk 35 300 VIII, nr. 205.

⁶ Kamerstuk 35 570 VIII, nr. 88.

⁷ Kamerstuk 28 760, nr. 104.

⁸ Kamerstuk 31 524, nr. 203.

8. Handreiking medezeggenschap bij samenwerkingscolleges, naar aanleiding van de motie van de leden Westerveld (Groenlinks) en Ozdil (Groenlinks)⁹;
9. Wettelijk instemmingsrecht fusies, naar aanleiding van de motie van de leden Van Meenen (D66) en Jasper van Dijk (SP)¹⁰;
10. Betrekken medezeggenschap bij schrappen of samenvoegen van opleidingen, naar aanleiding van de motie van de leden Kwint (SP) en Van Meenen (D66)¹¹;
11. Keuzedeel zeggenschap, naar aanleiding van de motie van het lid Van den Berge (Groenlinks)¹²;
12. Toezegging over monitoring van bindend studieadvies, zoals opgenomen in mijn brief over de eerste rapportage van de monitor «Vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het mbo»¹³;
13. Toezegging over stagevergoedingen, zoals opgenomen in de Kamerbrief Voortgang maatregelen interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt¹⁴;
14. Toezegging over richtlijn kwaliteit stagebegeleiding, tijdens het Algemeen Overleg over Corona en MBO van 18 juni 2020¹⁵;
15. Toezegging over de *Evaluatie Regeling Salarismix Randstadregio's mbo*, tijdens het Algemeen Overleg over Corona en MBO van 18 juni 2020¹⁶;
16. Toezegging over volgen jongeren op de arbeidsmarkt, zoals opgenomen in mijn brief over de voortgang van de maatregelen uit het interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt.

1. Strategie kansopleidingen

De motie van de leden Kuik (CDA) en Smals (VVD)¹⁷ verzoekt om een strategie voor kansopleidingen op te zetten. Kansopleidingen zijn opleidingen waarvoor na afstuderen een goed arbeidsmarktperspectief bestaat. Het gaat in de motie specifiek om de sectoren zorg, techniek en veiligheid. De motie dateert van voor de corona-uitbraak, maar heeft door corona een extra dimensie en extra relevantie gekregen. De coronapandemie heeft gezorgd voor een opschudding van de arbeidsmarkt en van de stage- en leerbanenmarkt. In mijn brief van 28 april 2020 heb ik u een versie van deze strategie gepresenteerd.¹⁸ Naar aanleiding van vragen van het lid Kuik (CDA) heb ik tijdens AO MBO en Corona III toegezegd om in een brief over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) meer aandacht te besteden aan kansberoepen. De brief over LOB ontvangt uw Kamer volgend voorjaar. Gezien de urgentie van de motie zet ik in de onderhavige brief alvast een nadere uitwerking uiteen van de strategie voor kansopleidingen.

De nadere uitwerking van de strategie kansopleidingen bestaat uit de volgende drieslag:

- a) Verschil in vraag en aanbod van stages en leerbanen beperken;
- b) Jongeren goed voorlichten over korte- en lange termijnperspectieven van hun studiekeuze;

⁹ Kamerstuk 34 691, nr. 11.

¹⁰ Kamerstuk 31 288, nr. 380.

¹¹ Kamerstuk 31 524, nr. 453.

¹² Kamerstuk 35 252, nr. 16.

¹³ Kamerstuk 31 524, nr. 464.

¹⁴ Kamerstuk 29 544, nr. 1019.

¹⁵ Kamerstuk 31 524, nr. 472.

¹⁶ Kamerstuk 31 524, nr. 472.

¹⁷ Kamerstuk 31 524, nr. 454.

¹⁸ Kamerstuk 31 524, nr. 465.

c) Jonge werklozen en afgestudeerden naar kansberoepen leiden.

a) Verschil in vraag en aanbod van stages en leerbanen beperken

SBB is op mijn verzoek van start gegaan met een actieplan stages en leerbanen en heeft hier extra subsidie voor gekregen.¹⁹ Begin december bedraagt het tekort aan stages en leerbanen 19.281. Dat is een afname van 6% ten opzichte van begin oktober. De afname van dit tekort komt bijna volledig vanwege de afname van het tekort aan stages (bol). Het tekort aan leerbanen (bb1) bleef in oktober en november stabiel en schommelt rond de 2.000. De afname van tekorten geldt niet voor alle marktsegmenten. In de marktsegmenten Zorg, Winkelambacht, Luchtvaart, Juridisch, Gastvrijheid en Entree neemt het tekort in absolute zin sterk toe. Het gebrek aan tijd en het gebrek aan fysieke ruimte worden het vaakst genoemd als oorzaak van een tekort. De oorzaken van de tekorten kunnen per marktsegment sterk verschillen. De impact van de aangescherpte maatregelen in begin oktober is in deze cijfers terug te zien. Zo zorgt de sluiting van cafés en restaurants voor een verdubbeling van het aantal tekorten in het marktsegment Gastvrijheid sinds begin oktober. Voor de entreeopleidingen wordt specifieke begeleiding in 70% van de gevallen genoemd als oorzaak van stagetekorten, terwijl dit voor alle sectoren samen geldt voor 16% van de gevallen.

In de eerste voortgangsrapportage concludeerde SBB dat er een mismatch bestaat tussen vraag- en aanbod van stageplekken. Er zijn nog zo'n 170.000 plekken beschikbaar, maar in andere sectoren en/of regio's dan waar de vraag ligt. Ik moedig scholen aan om studenten te begeleiden met het lopen van stages in andere regio's waar dat mogelijk is. Regio-adviseurs van SBB kunnen hierbij helpen. SBB zal in de voortgangsrapportage over het actieplan stages en leerbanen ook nader ingaan op de mogelijkheden om mismatches voor zover mogelijk te beperken (rapportage verschijnt voorjaar 2021).

De extra ruimte in het vijfde servicedocument «COVID-19 aanpak mbo» kan eraan bijdragen dat studenten meer kennis en ervaring opdoen in voorbereiding op sectoren waar de baankansen beter zijn. Zo wordt het mogelijk gemaakt om bpv vorm te geven in de keuzedelen. Dat betekent dat ook bpv die wordt gedaan in een verdiepende of verbredende richting kan meetellen voor het diploma. Naast de extra ruimte via keuzedelen erkent SBB ook leerbedrijven in aanverwante sectoren waar studenten maar een deel van de werkprocessen kunnen leren. Dit maakt het mogelijk dat studenten alsnog diplomeren in een opleiding met goede baanperspectieven. Zo kan een student voor de opleiding tot kok tijdens de sluiting van de horeca enkele leerdoelen behalen bij de foodcorner van een groot tankstation waar voedsel en dranken vers worden bereid en verkocht aan klanten om mee te nemen.

b) Jongeren goed voorlichten over korte- en lange termijnperspectieven van studiekeuze

Iedereen die na de zomer wil starten met een mbo-opleiding, moet zich uiterlijk voor 1 april aanmelden voor die opleiding. Alleen dan is er toelatingsrecht tot de opleiding. In het servicedocument 5.0 heb ik samen met de sector benoemd dat het voor aankomende studenten van belang is om goede voorlichting te ontvangen over de arbeidsmarktperspectieven behorend bij hun studiekeuze.²⁰ Bij de intake is het van belang dat studenten goed worden voorgelicht over arbeidsmarktperspectieven, ook

¹⁹ Kamerstuk 31 524, nr. 465.

²⁰ Kamerstuk 31 524, nr. 479.

rekening houdend met de gevolgen van de crisis voor zover daar inzicht in is. Dat is deze tijd een extra uitdaging. Ook in sectoren waar nu een tekort is of dreigt aan stages en leerbanen kan het perspectief op de middellange termijn echter goed zijn. Daarnaast is in het servicedocument van mbo-scholen gevraagd om tijdig na te denken over een eventuele beperking van de instroom via het instellen van een fixus voor studiejaar 2021–2022 voor bepaalde opleidingen waarvoor stageplekken en het vinden van werk de komende periode mogelijk lastig kan zijn. De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt vragen hierbij om een zorgvuldige afweging. Bekostigde mbo-scholen zijn wettelijk verplicht uiterlijk 1 februari 2021 per opleiding hun toelatingsbeleid, waaronder een eventuele fixus vast te stellen en bekend te maken.

In de voorlichting aan (aankomend) studenten speelt de portal KiesMBO een belangrijke rol. De studiekeuzeportal is in november 2018 gelanceerd met als doel één geïntegreerde website met onafhankelijke, betrouwbare, valide studie- en beroepskeuze informatie over het mbo te bieden. Sinds de start hebben meer dan 900.000 unieke bezoekers KiesMBO bezocht en de naamsbekendheid bij decanen is hoog (93%). Bijna 60% van de bezoekers is vmbo-scholier, ruim 25% van de bezoekers is mbo-student. De website wordt regelmatig aangepast op basis van feedback van jongeren en 65% van de studenten geeft de website een score goed of zeer goed. SBB biedt met de portal KiesMBO een realistisch en objectief beeld van de arbeidsmarkt na een mbo diploma. Het bevat filmpjes over branches en beroepen, geeft een beeld van de functie-eisen, salarissen alsook kans op stage en werk.

In de motie van het lid Kuik c.s.²¹ is gevraagd om versterking van de arbeidsmarktvoorlichting aan studenten en ouders. Zoals aangegeven in mijn brief van najaar 2019²² heb ik hier samen met SBB, het Expertisepunt lob en vele andere partnerorganisaties uitvoering aan gegeven. Het jaar 2021 staat vooral in het teken van verankering in het LOB en bestendinging van de rol van KiesMBO bij studie- en beroepskeuze. Een aantal acties wordt hiervoor ingezet:

- Er wordt ondersteunend materiaal en voorlichtingsmateriaal voor onderwijsprofessionals ontwikkeld. Daarbij zal specifiek aandacht worden besteed aan de mogelijke inzet van het arbeidsmarktperspectief dat bij opleidingen wordt gepubliceerd en waarmee opleidingen kunnen worden vergeleken.
- Ook zal specifiek voorlichtingsmateriaal voor ouders worden ontwikkeld dat er op gericht is om hun kinderen te ondersteunen bij oriëntatie op studiekeuze met hulp van KiesMBO.
- Om de arbeidsmarktkansen nóg beter in beeld te brengen is de studiebijsluiter «studie in cijfers» prominenter in beeld gebracht.
- Binnenkort wordt de informatie over een mbo-opleiding ook aangevuld met verhalen van alumni, studenten, docenten en werkenden uit de praktijk door een koppeling te maken met het platform van de Mbo Raad, <https://www.ditismbo.nl>.

De vraag vanuit de arbeidsmarkt naar technisch geschoold personeel blijft onverminderd groot, zoals recente cijfers met betrekking tot kansberoepen laten zien. In de Kabinetsinzet 2021 voor het Techniepact²³ legt het kabinet de focus op de instroom van meisjes en jongeren met een migratieachtergrond in de techniek. Deze groepen zijn ondervertegenwoordigd in de technieksector en hier ligt dus veel onbenut potentieel.

²¹ Kamerstuk 31 524, nr. 402.

²² Kamerstuk 31 524, nr. 443.

²³ Kamerstuk 32 637, nr. 438.

Vanuit het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is het Actieprogramma Werken in de Zorg opgezet. Meer kiezen voor de zorg is een van de drie actielijnen. Voor een eerste kennismaking met de sector of een volgende stap kunnen mensen terecht op «ontdek de zorg», onderdeel van de VWS-campagne Ik Zorg. Via de Zorginspirator kunnen bezoekers ontdekken welke loopbaanperspectieven zij hebben en wat er aan aanvullende competenties, vaardigheden en opleiding nodig is voor de volgende stap. Op www.youchooz.nl kun je je oriënteren op beroepen en studies in zorg, welzijn en sport.

Ondanks dat de crisis het voor scholen niet gemakkelijk maakt, wil ik wel het belang benadrukken dat de omvang van de instroom van opleidingen zo goed mogelijk aansluit bij de toekomstige vraag van de arbeidsmarkt. Scholen hebben daartoe met de zorgplicht arbeidsmarktperspectief een wettelijke verplichting. SBB monitort in hun «werkwijze doelmatigheid» welke opleidingen een goed arbeidsmarktperspectief bieden en welke niet. Indien er sprake is van zorgen over het arbeidsmarktperspectief kunnen partijen verenigd in SBB afspraken maken om de omvang van de instroom te beperken. De Commissie Macrodoelmatigheid MBO kan de naleving van deze zorgplicht onderzoeken en mij adviseren over eventueel ingrijpen. Conform de beleidsregel betrek ik bij de afweging tot eventueel ingrijpen de keuzevrijheid en de toegankelijk van het onderwijs voor kansarme groepen (zie artikel 7 van de beleidsregel).

c) Jonge werklozen en afgestudeerden naar kansberoepen leiden

Momenteel is het voor veel jongeren door de omstandigheden vanwege corona extra lastig om de overstap naar de arbeidsmarkt te maken. Om te helpen voorkomen dat deze jongeren na afstuderen werkloos raken, heeft het kabinet een aanpak jeugdwerkloosheid opgezet. Deze aanpak richt zich erop om schoolverlaters met een grote kans op werkloosheid extra begeleiding te bieden naar een vervolgopleiding of naar een goede plek op de arbeidsmarkt. Elke centrumgemeente in de arbeidsmarktregio krijgt budget voor coördinatie van een eigen regionale aanpak van de jeugdwerkloosheid. Als onderdeel van deze aanpak is in 2021 € 24,5 mln. beschikbaar gesteld voor mbo-scholen om extra begeleiding en nazorg te kunnen bieden gericht op doorstuderen dan wel de overgang naar werk in sectoren waar kansen liggen.

Voor een deel van de beroepsbevolking is als gevolg van de coronacrisis scholing en/of omscholing nodig om aan het werk te blijven, weer een baan te vinden of opdrachten te krijgen. De brief met een nadere uitwerking van het aanvullend sociaal pakket beschrijft de voortgang van het kabinetsbeleid.²⁴ Het kabinet zet in het kader van het sociaal pakket in op ondersteuning en begeleiding bij heroriëntatie op de arbeidsmarkt of bedrijfsactiviteiten en het financieren van bij- en omscholing direct via het individu, via de werkgever of via de sector. Een deel van de mensen dat als gevolg van de coronacrisis zijn of haar baan verliest of met werkloosheid wordt bedreigd, is gebaat bij extra ondersteuning om snel en gericht de weg te vinden naar ander werk. Specifiek voor deze mensen is als aanvullende dienstverlening een nieuwe aanpak ontwikkeld, waarin werkgeversorganisaties, vakbonden, gemeenten en UWV samenwerken in regionale mobiliteitsteams om mensen naar werk te begeleiden. Met behulp van 35 regionale mobiliteitsteams wordt er een landelijk dekkend netwerk (zowel fysiek als digitaal) opgezet voor van-werk(loosheid)-naar-werk-begeleiding.

²⁴ 2020Z23230.

Het leren in de praktijk is een belangrijke manier om te zorgen voor meer instroom in kansopleidingen. Daar waar in de praktijk geleerd kan worden, is over het algemeen immers sprake van een goed arbeidsmarktperspectief. Omdat het voor volwassenen niet altijd wenselijk en haalbaar is om een diplomagericht opleidingstraject te volgen, zet het kabinet ook vol in op meer mogelijkheden voor maatwerk. Zo ontwikkelt SBB extra certificaten voor bij- en omscholing van werkenden en werkzoekenden. Voor sectoren en branches waar op dit moment de vraag naar bij- en omscholing het grootst is wordt het huidige bestaande aanbod aan mbo-certificaten bij het bedrijfsleven onder de aandacht gebracht. Voorts is ter verbetering van de directe en duurzame inzetbaarheid van werkzoekenden en werkenden op de arbeidsmarkt in het steun- en herstelpakket € 63 miljoen gereserveerd voor kortdurende bij- en omscholing via praktijkleren in het mbo²⁵. Bij praktijkleren wordt werken gecombineerd met het doen van (een deel van) een mbo-opleiding.

2. Extra stages in de publieke sector

De motie van het lid Van den Berge (Groenlinks)²⁶ verzoekt om meer stages te creëren in de publieke sector, inclusief stages bij decentrale overheden, uitvoeringsorganisaties en zelfstandige bestuursorganen (zbo's). Door de Staatssecretaris van BZK is een brief²⁷ gestuurd aan uw Kamer met een reactie op de motie van het lid Kuzu c.s. (DENK)²⁸, waarin om een vergroting van het aantal stageplaatsen bij de rijksoverheid met 10.000 plekken wordt gevraagd. In deze brief wordt ingegaan op de acties die reeds door de rijksoverheid zijn ondernomen om meer stageplekken bij de verschillende overheden te realiseren. Daarnaast zijn via de Bestuurlijke Regiegroep (BRG) andere overheidswerkgevers opgeroepen om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en meer stageplekken te creëren. Ook vanuit SBB zijn oproepen gedaan en wordt de publieke sector aangesproken op haar verantwoordelijkheid. Binnenkort zal ik samen met de voorzitter van SBB ook de VNG, IPO en UvW een brief sturen met het verzoek om waar mogelijk stages en leerbanen aan te bieden. Dit sluit ook aan bij het beleid van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties om in het kader van de motie van het lid Bruins c.s.²⁹ extra aandacht te vragen voor meer stageplaatsen en startersplekken bij decentrale (semi-) overheden en is relevant voor de stagemogelijkheden in onder andere zorg en veiligheid. Het personeelsbeleid van deze overheden blijft echter hun eigen verantwoordelijkheid

3. Rijkstraineeprogramma voor mbo en hbo toegankelijk maken

De motie van de leden Van den Hul (PvdA) en Van Meenen (D66)³⁰ verzoekt om het Rijkstraineeshippogramma te herzien en daarbij in kaart te brengen wat er nodig zou zijn om deze middels een uitbreiding ook toegankelijk te maken voor studenten in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Naar aanleiding van deze motie is een verkenning gestart om een pilot te ontwikkelen voor een Rijkstraineeprogramma voor studenten en starters uit het hoger beroepsonderwijs. Bij een positieve uitkomst zal de eerste lichting trainees vermoedelijk in het laatste kwartaal

²⁵ 2020Z23230.

²⁶ Kamerstuk 35 570 VIII, nr. 118.

²⁷ Kamerstuk 31 490, nr. 291.

²⁸ Kamerstuk 35 570 XV, nr. 73.

²⁹ Kamerstuk 35 420, nr. 128.

³⁰ Kamerstuk 31 524, nr. 448.

van 2021 kunnen starten. Daarbij wordt er ook gekeken naar de successen en leerpunten van het specialistische mbo-traineeship van DUO.³¹

4. Aangifte tegen stagediscriminatie

De motie van het lid Kwint c.s.³² verzoekt om met scholen, politie en Openbaar Ministerie in gesprek te gaan om het doen van aangifte zo laagdrempelig mogelijk te maken. Tevens is de regering verzocht om bij SBB geconstateerde discriminatie het slachtoffer maximaal te ondersteunen zodat, wanneer het slachtoffer dit wil, er door het slachtoffer aangifte wordt gedaan en een klacht wordt ingediend bij het College voor de Rechten van de Mens.

Het doen van een melding of aangifte bij (stage)discriminatie is belangrijk, maar straffen alleen biedt geen oplossing voor de problematiek. Om gelijke kansen bij stages te bevorderen en stagediscriminatie te voorkomen zijn verschillende acties en maatregelen benodigd in samenwerking met (leer)bedrijven, scholen en studenten. Hierover heb ik de Kamer recent geïnformeerd.³³ Wel is het doen van een melding of aangifte een belangrijk signaal en laten we zien dat we discriminatie in de samenleving, ook bij stages, niet accepteren. Discriminatie is verboden en als het kan worden bewezen zijn hieraan consequenties verbonden. Als een mbo-student discriminatie ervaart bij of tijdens het zoeken naar een stage kan dit op verschillende plekken gemeld worden. Bijvoorbeeld op school, bij het meldpunt stagediscriminatie bij SBB of het College voor de Rechten van de Mens. Er kan ook aangifte worden gedaan bij de politie. Wel blijkt uit ervaringen dat niet alle gevallen geschikt zijn voor aangifte. In iedere gemeente is een lokale anti-discriminatievoorziening (hierna: ADV) aanwezig. Bij een ADV kunnen studenten advies ontvangen welke stappen zij het beste kunnen ondernemen en, mocht dat nodig zijn, hoe je een aangifte kunt voorbereiden.

Bij SBB kunnen mbo-studenten digitaal een melding maken van discriminatie bij of tijdens het zoeken naar een stage. SBB neemt de melding in behandeling en start vervolgens een onderzoek met hoor en wederhoor van de betrokken partijen. Als de stagediscriminatie aantoonbaar is, kan SBB de erkenning van een leerbedrijf op grond van discriminatie intrekken. Om de student maximaal te ondersteunen, helpt SBB samen met de school actief naar het zoeken naar een vervangende stageplaats. Ook biedt SBB webinars aan voor praktijkbegeleiders en leerbedrijven om gelijke behandeling bij stages te bevorderen. Bijvoorbeeld over selecteren zonder vooroordelen, gelijke behandeling en objectief oordelen.³⁴ Op het platform www.KIESMIJ.nl wordt ook aandacht besteed aan de diverse mogelijkheden voor het melden van stagediscriminatie. Het voornemen is om dit platform ook verder uit te breiden met informatie en hulpmiddelen om gelijke kansen op stages te bevorderen.

5. In stand houden MBO Card

De motie van het lid Van der Molen (CDA) c.s.³⁵ verzoekt om de MBO Card in stand te houden en deze middelen niet toe te voegen aan de koepelregeling cultuureducatie. Naar aanleiding van deze motie zal ik de middelen in de vorm van € 500.000, die initieel bestemd waren om de koepelre-

³¹ Kamerstuk 31 524, nr. 439.

³² Kamerstuk 35 300 VIII, nr. 205.

³³ Kamerstuk 31 524, nr. 477.

³⁴ De webinars van SBB zijn beschikbaar via: <https://www.s-bb.nl/bedrijven/beroepspraktijkvorming/basisworkshops-voor-praktijkopleiders/webinars>.

³⁵ Kamerstuk 35 570 VIII, nr. 54.

geling cultuureducatie voor jongeren en kinderen mee te versterken en uit te breiden naar het middelbaar beroepsonderwijs, de komende vier jaar inzetten om de MBO Card in stand te houden. Daarnaast ben ik, zoals ik uw Kamer tijdens het WGO Cultuur heb toegezegd, in gesprek met de MBO Raad, JOB en CJP om te verkennen wat de mogelijkheden zijn om de MBO Card vanaf 2021 te versterken. Mede op de uitkomsten van deze gesprekken zal ik terugkomen in het schriftelijk overleg met kenmerk 2020D39038.

6. Voortgang samenwerking met gemeenten over laaggeletterdheid

In mijn brief van 6 januari jl. heb uw Kamer geïnformeerd over de voortgang van de uitwerking van de vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020–2024.³⁶ Ik breng hierbij in herinnering dat uw Kamer in het AO van 13 juni 2019 over de aanpak van laaggeletterdheid pleitte voor een centraal toezichtskader met duidelijke, landelijk geaccrediteerde kwaliteitsafspraken.³⁷ Op 3 juli jl. heeft de VNG de bestuurlijke afspraken over de aanpak van laaggeletterdheid opgezegd. Gemeenten vreesden dat de uitwerking van de afspraken over monitoring en kwaliteitsbevordering tot uitvoeringsproblematiek en extra administratieve lasten zou leiden, die niet in verhouding stonden met de hiervoor beschikbaar gestelde middelen. Op 23 september jl. heeft uw Kamer met de motie van de leden Tielen (VVD) en Kwint (SP)³⁸ verzocht om opnieuw in gesprek te gaan met de gemeenten en alle onnodige bureaucratie uit de afspraken te snijden.

Het belang van de vervolgaanpak laaggeletterdheid is groot. In Nederland hebben 1,3 miljoen mensen tussen de 16 en 65 jaar moeite met de Nederlandse taal. Volgens een schatting van de Algemene Rekenkamer gaat het om een nog grotere groep, namelijk ruim 2,5 miljoen mensen, wanneer ook 65-plussers en mensen met lage rekenvaardigheden worden meegeteld. Met de vervolgaanpak zetten wij samen in op een vaardiger Nederland, waar meer mensen taalvaardig, rekenvaardig en digivaardig zijn en waar iedereen mee kan doen.

Gezien dit grote belang, hebben sinds de zomer verschillende gesprekken met gemeenten plaatsgevonden om nieuwe afspraken te maken waarmee enerzijds recht wordt gedaan aan de informatiebehoefte op landelijk niveau en anderzijds maximaal wordt aangesloten bij de bestaande gemeentelijke (uitvoering)praktijk. Inmiddels is een concreet voorstel uitgewerkt om in de uitvoering van de monitoring en het kwaliteitsbeleid het aantal landelijke eisen te beperken en gemeenten meer te faciliteren om hun eigen keuzes te maken.

Het voorstel voorziet in een bescheiden landelijk monitoringssysteem waar alle gemeenten geanonimiseerde deelnemersgegevens voor aanleveren. In 2021 wordt gestart met een pilot (met gegevensverzameling in meerdere regio's). Ook komt er volgend jaar een landelijke handreiking ter ondersteuning van het gemeentelijke kwaliteitsbeleid, die o.a. een overzicht zal bevatten van bestaande kwaliteitsvoorwaarden die gemeenten gebruiken bij aanbesteden en subsidiëren van educatie. Er komt voorlopig geen apart nieuw kwaliteitslabel voor cursusaanbieders. Wel gaat de certificering van de taalhuizen door zoals eerder voorzien. De taalhuizen zijn de afgelopen jaren opgericht als centraal informatiepunt, vaak in bibliotheken of welzijnsorganisaties. Verder wordt gestimuleerd dat cursusaanbieders aansluiting zoeken bij bestaande keurmerken en

³⁶ Kamerstuk 28 760, nr. 99.

³⁷ Kamerstuk 28 760, nr. 97.

³⁸ Kamerstuk 28 760, nr. 104.

aanpakken, zoals het toezicht door de Onderwijsinspectie (voor de diplomagerichte cursussen), Blik op Werk of NRTO-keurmerk.

De VNG heeft aangegeven de voorstellen inhoudelijk te ondersteunen, maar zich niet opnieuw aan bestuurlijke afspraken te willen committeren zo lang gemeenten geen toezegging krijgen dat de middelen die zij ontvangen voor de aanpak van laaggeletterdheid structureel worden geïndexeerd. Omdat mijn begroting geen ruimte biedt om op voorhand een dergelijke toezegging te kunnen doen, zijn we er op dat onderdeel dus niet uitgekomen. Jaarlijks wordt door het Kabinet besloten over het al dan niet toekennen van de indexering. Het is dan ook niet mogelijk hier een structurele toezegging op te doen, dit moet per jaar bezien worden.

Toch heb ik het vertrouwen dat ik de komende jaren samen met gemeenten stappen kan zetten in de aanpak van laaggeletterdheid. Dat wij financieel geen nieuw bestuurlijk akkoord hebben kunnen bereiken betekent niet dat wij als overheden de afgelopen maanden beleidsmatig hebben stilgezeten. Verreweg het grootste deel van de gemeenten heeft mij bijvoorbeeld toegezegd uiterlijk eind dit jaar hun regionale programma voor de periode 2021 – 2024 op te leveren. Ook blijkt het merendeel van de gemeenten te zijn begonnen met monitoring en is er veel bereidheid om samen te werken op kwaliteitsbevordering. Samen met onder andere Stichting Lezen en Schrijven en het onlangs opgerichte Expertisepunt Basisvaardigheden blijf ik gemeenten hierbij de komende jaren ondersteunen. De extra middelen voor gemeenten die ik hiervoor vorig jaar al heb toegezegd in het kader van de vervolgaanpak Tel mee met Taal (2020–2024) blijven voor gemeenten beschikbaar. Ik informeer uw Kamer volgend jaar graag nader met een voortgangsrapportage over de uitvoering van het programma Tel mee met Taal, dat nog loopt tot en met 2024.

7. Internationalisering mbo

Naar aanleiding van de motie van de leden Wiersma (VVD) en Van der Molen (CDA)³⁹ heeft Nuffic een onderzoek uitgevoerd naar de meerwaarde van internationalisering bij mbo-instellingen in grensregio's. Daarbij is gekeken hoe we meer Duitse mbo-studenten kunnen stimuleren om te studeren in Nederland en andersom. Belangrijke conclusie van het onderzoek is dat iedere school in de grensregio internationalisering heeft geborgd in het schoolbeleid en dat respondenten langs de grens hier actief op inzetten in de vorm van onder meer uitwisselingen, stageplekken in het buitenland of het aanbieden van Duits als keuzedeel. Ook heeft het onderzoek enkele specifieke belemmeringen en oplossingsrichtingen voor internationalisering en mobiliteit in de grensregio in beeld gebracht. In bijlage 1 vindt u een uitgebreide beschrijving van de uitkomsten. Het belang van de Duitse taal voor Nederland in het algemeen en de grensregio's in het bijzonder wordt onder de aandacht gebracht bij scholen. Dit gebeurt onder andere door de inzet van de Mach-Mit!-Mobil waarmee jonge projectmedewerkers van het Goethe Instituut scholen in het hele land bezoeken om leerlingen enthousiast te maken voor het vak Duits. Deze inzet wordt ondersteund met middelen van Nuffic en het Ministerie van BZK. Daarnaast onderhoudt OCW goede contacten met de Duitse ambassade in Den Haag. In deze contacten wordt ook gesproken over het nog beter onder de aandacht brengen van het belang van het beheersen van de Duitse taal voor Nederland. Met genoemde acties is uitvoering gegeven aan de motie van het lid Straus (VVD)⁴⁰.

³⁹ Kamerstuk 35 282, nr. 36.

⁴⁰ Kamerstuk 31 524, nr. 203.

In mijn brief «Internationalisering in evenwicht»⁴¹ heb ik een toelichting gegeven op een pilot inkomende mobiliteit mbo4 voor studenten van buiten Europa. Deze pilot heeft als doel ervaring op te doen met het moderne migratiebeleid⁴² zoals dit ook geldt voor ho-studenten. Binnen de pilot kunnen mbo4-studenten in plaats van voor drie maanden op een toeristenvisum, een heel jaar overkomen voor studie of stage. Aan uw Kamer is toegezegd deze pilot in 2020 te evalueren. Deelname aan de pilot is tot nu toe echter beperkt gebleven, de verwachte aantallen van 100 studenten per jaar zijn niet gehaald. Daarom is in overleg tussen OCW, Justitie en Veiligheid en koepelorganisaties in het mbo besloten om de pilot eerst met een jaar en, ook gelet op de coronacrisis, aansluitend nog binnen het beschikbare budget verder te verlengen tot 2024. Zo kan onder meer recht worden gedaan aan de voorbereidingen die scholen reeds hebben getroffen en kan het effect van recente beleidsontwikkelingen worden afgewacht. In bijlage 2 vindt u wat nu een tussenevaluatie van de pilot is geworden en uitleg omtrent het besluit tot verlenging.

8. Handreiking medezeggenschap bij samenwerkingscolleges

De motie van de leden Westerveld (Groenlinks) en Özdil (Groenlinks)⁴³ verzoekt om in overleg met de MBO Raad en het JOB een handreiking op te stellen voor de medezeggenschap bij samenwerkingscolleges. Uit het gesprek is naar voren gekomen dat er op dit moment geen behoefte is aan een dergelijke handreiking, omdat er maar een beperkt aantal samenwerkingscolleges is. JOB en de MBO Raad hebben aangegeven contact op te zullen nemen met het samenwerkingscollege om te kijken of zij mee kunnen denken bij het bevorderen van de medezeggenschap.

9. Wettelijk instemmingsrecht fusies

De motie van de leden Van Meenen (D66) en Jasper van Dijk (SP)⁴⁴ verzoekt een voorstel uit te werken voor een wettelijk instemmingsrecht op fusies voor medezeggenschapsraden in het MBO. Dit recht is geregeld in artikel 8a.1.5, derde lid van de Web.

10. Betrekken medezeggenschap bij schrappen of samenvoegen van opleidingen

De motie van de leden Kwint (SP) en Van Meenen (D66)⁴⁵ verzoekt om zorg te dragen dat docenten en studenten via de medezeggenschap betrokken worden bij het besluit van colleges van bestuur bij het schrappen of samenvoegen van opleidingen. De deelnemersraad heeft adviesrecht als het gaat om het beëindigen van opleidingen (artikel 8a.2.2, vierde lid onder a van de Web) en de ondernemingsraad heeft adviesrecht aangaande het aanbod van opleidingen (artikel 13.4, onder a van de CAO).

11. Keuzedeel zeggenschap

De motie van het lid Van den Berge (Groenlinks)⁴⁶ verzoekt om in samenspraak met JOB, SBB en MBO Raad te komen tot kaders voor een keuzedeel waarbinnen zeggenschap een specifiek aandachtsgebied is. Er is inmiddels een koppeling aangebracht tussen alle mbo-kwalificaties van

⁴¹ Kamerstuk 22 452, nr. 59.

⁴² De Wet Modern migratiebeleid ziet op een modernisering van het reguliere toelatingsbeleid ten aanzien van migranten van buiten de Europese Unie, de zogenaamde derdelanders.

⁴³ Kamerstuk 34 691, nr. 11.

⁴⁴ Kamerstuk 31 288, nr. 380

⁴⁵ Kamerstuk 31 524, nr. 453.

⁴⁶ Kamerstuk 35 252, nr. 16.

niveau 2 t/m 4 en het keuzedeel Invloed en medezeggenschap in organisaties (IMO). Met dit keuzedeel doet de beginnend beroepsbeoefenaar kennis en vaardigheden op ten aanzien van medezeggenschap in organisaties. Ondernemingsvaardigheden (presenteren, vergaderen, onderhandelen), formeel en informeel invloed uitoefenen en het vervullen van een vertegenwoordigende rol in de organisatie zijn belangrijke onderdelen van het keuzedeel.

12. Toezegging over monitoring van bindend studieadvies

In mijn brief van 6 april 2020⁴⁷ ben ik naar aanleiding van het verschijnen van het tweede deel van de eerste rapportage van de monitor «Vroegtijdige aanmelddatum voor en toelatingsrecht tot het mbo» ingegaan op de bevindingen over de invoering van het bindend studieadvies (BSA) in het mbo. Dit naar aanleiding van de motie van de heer Van Meenen⁴⁸. Daarbij heb ik aangegeven dat ik de ontwikkelingen nauwgezet volg en dat er nadere analyses worden gedaan. Het BSA is voor het eerst in schooljaar 2018–2019 afgegeven. De resultaten daarvan worden meegenomen in de volgende rapportage van de monitor. Die rapportage komt, anders dan in het najaar van 2020 zoals aangegeven in mijn brief, nu voor de zomer van 2021.

13. Toezegging over stagevergoedingen

In het Algemeen Overleg met de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op 25 september 2019, is toegezegd in kaart te zullen brengen wat de achterliggende redenen zijn voor verschillen in stagevergoedingen tussen sectoren. In de Kamerbrief Voortgang maatregelen interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt⁴⁹ is een toelichting gegeven op deze verschillen en aangegeven dat de volgende drie onderwerpen besproken zullen worden met de sociale partners en het onderwijs:

- uit welke elementen dient een onkostenvergoeding voor stagiairs te bestaan?
- zijn er verbeteringen aan te brengen in de fiscale behandeling van stagevergoedingen?
- de (on)wenselijkheid van het bestaan van stagefondsen.

Op 3 december 2020 heeft dit gesprek plaatsgevonden met de werkgroep Onderwijs van de Stichting van de Arbeid, de MBO Raad, JOB en SBB. Alle partijen zijn het erover eens dat stagiairs ten minste een vergoeding van gemaakte onkosten verdienen voor hun stage. Deze onkostenvergoeding moet in ieder geval de reiskosten dekken, hoewel dit vaak niet nodig zal zijn omdat veel bol-studenten beschikken over een ov-studentenkaart. Daarnaast dient per werkgever bezien te worden welke andere kosten de student maakt. Mocht het voorkomen dat studenten ten behoeve van hun stage(opdrachten) kosten maken voor bijvoorbeeld een VOG, werkkleding, materiaalkosten, gereedschappen, telefoonkosten of kosten voor huisvesting, dan komen deze kosten voor vergoeding in aanmerking. De partijen zouden daarnaast graag zien dat werkgevers de ruimte hebben om, wanneer de bedrijfsvoering het toelaat, de stagiair een vergoeding te bieden bovenop de onkostenvergoeding. Omdat stagiairs het meeste leren door mee te werken in de praktijk, dragen zij ook automatisch bij aan de bedrijfsvoering. Daarnaast zien de partijen een ruime vergoeding als een blijk van waardering. Een hogere vergoeding dan een onkostenvergoeding is belastingtechnisch echter niet mogelijk

⁴⁷ Kamerstuk 31 524, nr. 464.

⁴⁸ Kamerstuk 34 457, nr. 22.

⁴⁹ Kamerstuk 29 544, nr. 1019.

binnen een stagevergoeding, omdat de vergoeding dan vaak wordt aangemerkt als loon. Tot slot is gesproken over verplichte stagefondsen, waarbij leerbedrijven een vergoeding moeten betalen aan de school waar de stagiair staat ingeschreven. Sinds de leden van de MBO Raad in 2007 de afspraak hebben gemaakt niet langer gebruik te maken van stagefondsen, lijken deze vrijwel verdwenen. Toch komt het sporadisch voor dat JOB hierover klachten ontvangt van studenten. JOB geeft deze klachten door aan de MBO Raad, waarna de afspraken uit 2007 opnieuw onder de aandacht worden gebracht van de desbetreffende school.

Ook wil ik u informeren over de inkomenspositie van studenten in de beroepsbegeleidende leerweg. Op mijn verzoek heeft het Nibud dit onderzoek uitgevoerd (zie bijlage 3)⁵⁰. Voor verreweg de grootste groep bbl-studenten is de beroepsbegeleidende leerweg niet alleen inhoudelijk, maar ook financieel een aantrekkelijke keuze. De resultaten van deze studie wijzen uit dat bij een ruime meerderheid van de bbl-studenten gesproken kan worden van een relatief goede inkomenspositie. Deze waarneming wordt ondersteund door het feit dat ondanks het gelijkblijven van het minimumjeugdloon voor bbl-studenten bij de wettelijke verhoging in 2017 en 2019, de evaluatie van deze verhoging uitwijst dat dit nauwelijks tot niet van invloed is op de onderwijsdeelname en instroom van studenten in de beroepsbegeleidende leerweg. Dit benadrukt het beeld dat de beroepsbegeleidende leerweg zowel inhoudelijk als financieel nog steeds een aantrekkelijke keuze is. Uw Kamer is hierover onlangs door de Minister en Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geïnformeerd.⁵¹

14. Toezegging over richtlijn kwaliteit stagebegeleiding

Tijdens het Algemeen Overleg over Corona en MBO III⁵² heb ik toegezegd de mogelijkheid te verkennen van een richtlijn voor de kwaliteit waaraan de stagebegeleiding vanuit de onderwijsinstellingen minimaal moet voldoen. Ik heb onderwijs en bedrijfsleven verenigd in SBB gevraagd om in samenwerking met het JOB in het BPV-protocol kenmerken voor de kwaliteit van stagebegeleiding door onderwijsinstellingen op te nemen. Naar verwachting zal het nieuwe protocol ingaan in het nieuwe schooljaar 2021–2022.

15. Toezegging over de Evaluatie Regeling Salarismix Randstadregio's mbo

Naar aanleiding van mijn toezegging tijdens het AO Onderwijs en Corona III⁵³, doe ik u hierbij de reactie toekomen op het evaluatierapport «*Een gemengd succes, Evaluatie Regeling Salarismix Randstadregio's mbo*». Het rapport vindt u in de bijlage⁵⁴.

In 2008 is voor de sectoren po, vo en mbo geld beschikbaar gekomen voor het versterken van de aantrekkelijkheid van het beroep leraar in het kader van het Actieplan Leerkracht van Nederland. In het mbo is er door OCW en de sociale partners voor gekozen om via de regeling een bedrag dat is opgelopen tot 51,5 miljoen euro in 2020 in te zetten voor het versterken van de salarismix en het verminderen van de werkdruk in de Randstad. Zoals eerder afgesproken is de effectiviteit van de regeling dit jaar

⁵⁰ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁵¹ 2020Z24714.

⁵² Kamerstuk 31 524, nr. 472.

⁵³ Kamerstuk 31 524, nr. 472.

⁵⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

geëvalueerd. Het overige geld voor mbo is o.a. besteed aan het inkorten van carrièrelijnen.

In het rapport worden enkele aanbevelingen gedaan voor toekomstige invulling van de regeling. Ik wil die samen met de sociale partners ter harte nemen. Tegelijkertijd zijn de sociale partners, zoals onderling afgesproken in het kader van de cao mbo 2020–2021, bezig met een traject op het gebied van carrièreperspectief en een passende salarisstructuur. Hierin hebben de sociale partners afgesproken te onderzoeken hoe de aantrekkelijkheid van de sector als werkgever verder kan worden vergroot. Er is in dat kader een gezamenlijke werkgroep bestaande uit werkgevers en werknemers gestart die als doel heeft om te komen met een voorstel om het carrièreperspectief van medewerkers, in het bijzonder docenten, te vergroten en een passende salarisstructuur te realiseren.⁵⁵ De eerste resultaten zullen in het voorjaar van 2021, nog voor het aflopen van de cao worden opgeleverd en door de sociale partners aan de cao-tafel worden besproken. Gezien de duidelijke raakvlakken die er zijn met de inzet van de middelen voor de salarismix heb ik met de sociale partners afgesproken de verschillende ontwikkelingen goed met elkaar te verbinden.

Dat betekent dat ik de komende periode samen met de sociale partners het gesprek zal voeren hoe de regeling in de toekomst zal worden ingevuld. Ik zal Uw Kamer hier voor 2021 over informeren.

16. Toezegging over volgen jongeren op de arbeidsmarkt

In de brief over de voortgang van de maatregelen uit het interdepartementaal beleidsonderzoek naar jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt⁵⁶ heb ik aangegeven verder te onderzoeken in hoeverre het wenselijk en mogelijk is om jongeren te monitoren mét een startkwalificatie die desondanks toch een afstand tot de arbeidsmarkt hebben en toegezegd om uw Kamer dit najaar te informeren. Een jongere met startkwalificatie is in beginsel gekwalificeerd om als zelfstandig beroepsbeoefenaar aan het werk te gaan. Het merendeel van de afgestudeerden komt gewoon aan het werk. Daarom is monitoring vanuit privacyoverwegingen alleen te rechtvaardigen als er objectieve criteria voor de kwetsbaarheid zijn te formuleren, die aangeven waarom dit noodzakelijk, proportioneel en doelmatig is. Ik heb ondertussen aan het CBS opdracht gegeven om hierover een advies uit te brengen over mogelijke objectieve en transparante criteria. De verwachting is dat dit advies in het voorjaar van 2021 wordt opgeleverd.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
I.K. van Engelshoven

⁵⁵ Preambule bij de cao mbo 2020–2021, p. 8.

⁵⁶ Kamerstuk 29 544, nr. 1019.

Onderzoek meerwaarde van internationalisering bij instellingen in grensregio's

De motie van de leden Wiersma (VVD) en Van der Molen (CDA)⁵⁷ verzoekt «een onderzoek te doen naar meerwaarde van internationalisering bij specifiek mbo-instellingen in grensregio's, met daarin specifiek meegenomen hoe we meer Duitse mbo-studenten kunnen stimuleren om te studeren in Nederland en andersom, en hierover de Tweede Kamer te informeren».

Het onderzoek is uitgevoerd door Nuffic. In het kader van door mijn ministerie gesubsidieerde activiteiten ten behoeve van de internationalisering van het mbo had Nuffic al in het najaar van 2017 het project «Samenwerking in de grensregio» gestart. Dit project richt zich op het inzichtelijk maken van internationaliseringsactiviteiten in het mbo, de partijen die hierbij betrokken zijn, en de opbrengsten en knelpunten ervan met als doel de samenwerking in en tussen de Euregio's te versterken, zodat mbo-studenten makkelijker grensoverschrijdende activiteiten kunnen ondernemen. Bij de uitvoering van het door de Kamer gevraagde (vervolg)onderzoek («Studenten voorbereiden op een toekomst in de eigen regio») heeft de Covid-19 pandemie geleid tot zekere restricties. Ook door de beschreven inbedding kan ik u thans niettemin informeren over de belangrijkste bevindingen. De volledige tekst van het onderzoeksrapport zal worden opgenomen op de website van Nuffic (www.nuffic.nl).

Voorafgaand aan de uitkomsten, wil ik om te beginnen de context in de grensregio's met Duitsland schetsen. In de grensregio wordt een breed palet aan internationaliseringsactiviteiten aangeboden. Naast stagelopen in het buitenland, wordt in het kader van verschillende INTERREG-projecten ook intensief ingezet op kortdurende activiteiten, zoals beroepenwedstrijden, bedrijfsbezoeken of korte uitwisselingen. Zo hebben in de periode van mei 2019 tot juni 2020 1.809 studenten deelgenomen aan activiteiten in het kader van het project «Taal verbindt» en heeft het project «Leren zonder grenzen» tussen juli en december 2019 2.411 studenten, docenten en praktijkopleiders bereikt. Daarnaast hebben er van juli 2019 tot juni 2020 bijna 250 studenten deelgenomen aan activiteiten van *Euregio-Xperience*. Voorts hebben tijdens de eerste vier maanden van 2020 84 Nederlandse en 15 Duitse studenten deelgenomen aan activiteiten in het kader van het welzijnsprogramma «*Sorgen für, sorgen dass*» en hebben er in de periode van april 2017 tot juni 2020 117 Duitse studenten uit de Regio Aken een korte stage gelopen in Limburg in het kader van het project *EUR.friends*.

Vastgesteld kon worden dat voor wat betreft mobiliteit, Duitsland (na Spanje, vanwege talrijke horecastages) het op één na populairste bestemmingsland onder Nederlandse mbo-studenten is. In het schooljaar 2016–17 gingen er 1.246 Nederlandse studenten met een beurs van Erasmus+ naar Duitsland. Andersom kwamen er 450 Duitse studenten met een beurs van Erasmus+ naar Nederland. Uit (verplichte) rapportages van deelnemers blijkt dat in 2016 89% procent van de Nederlandse studenten en 88% van de Duitse studenten tevreden was met hun buitenlandervaring.

In het onderzoek is meerwaarde ondervangen met de vraag: waarom doet een school aan internationalisering, wat levert dit op? Dit soort vragen is zowel gesteld door middel van een enquête onder mbo-scholen als tijdens interviews met mbo-scholen, Euregio's en bedrijven.

⁵⁷ Kamerstuk 35 282, nr. 36.

De meerwaarde van internationalisering kan opgedeeld worden in meerwaarde voor de student, voor de regio en voor de school. Door internationaliseringsactiviteiten ontwikkelt de student internationale competenties, zoals kennis van het Duits, een open of positieve houding ten aanzien van Duitsland, kennis van de beroepsuitoefening in Duitsland en meer generieke competenties (zoals flexibiliteit en een *open mind*). Dit is belangrijk omdat, zo bleek uit de gesprekken, mbo-studenten vaak na hun afstuderen in de eigen regio blijven. Voor studenten in de grensregio betekent dit dat de kans heel groot is dat ze met het buurland in aanraking komen. Specifieke competenties, zoals (taal)kennis en een bepaalde houding geven studenten handvatten om zich in deze internationaal georiënteerde regio en arbeidsmarkt te kunnen bewegen, en verbreden daarmee het werkgebied van studenten in Nederland en in Duitsland. Door het vormgeven van een ervaring in Duitsland of met Duitsers kan de student nadenken over zijn of haar plaats in deze regio en kunnen specifieke belemmeringen die maken dat studenten niet in het buitenland kunnen of willen werken, op individueel niveau opgeheven worden. Bovendien sluiten specifieke competenties, gericht op kennis over het vak in het buurland bijvoorbeeld, aan op de behoefte van de regionale arbeidsmarkt. Daarnaast bestaan er mogelijkheden om internationaliseringsactiviteiten bij te laten dragen aan de doelen van het strategische schoolbeleid, zoals inclusie, onderwijsvernieuwing of een nieuwe visie op lesgeven. Op basis van de interviews kon worden vastgesteld dat iedere school internationalisering heeft geborgd in het schoolbeleid en dat respondenten langs de grens hier actief op inzetten in de vorm van onder meer uitwisselingen, stageplekken in het buitenland of Duits aanbieden als keuzedeel.

Er zijn door de respondenten verschillende belemmeringen voor internationaliseringsactiviteiten in het algemeen en mobiliteit in het bijzonder benoemd: het taalniveau, het imago van Duitsland, praktische bezwaren zoals OV-verbindingen en het gegeven dat studenten sociale contacten in eigen land soms niet willen achterlaten, het feit dat studenten niet altijd bekend zijn met de mogelijkheden, verwachtingen van bedrijven en studenten die niet overeenkomen, de grote verschillen in onderwijssystemen en onduidelijkheid omtrent de erkenning van leerresultaten. Opvallend hierbij is dat sommige belemmeringen, zoals het taalniveau of het imago van Duitsland, tegelijkertijd ook als opbrengst van internationaliseringsactiviteiten over de grens worden genoemd. Gesprekken met stakeholders uit het onderwijsveld in de grensregio laten zien dat voornoemde aspecten weliswaar niet nieuw zijn, maar nog steeds een uitdaging vormen.

Om op deze onderdelen verdere vooruitgang te boeken, wordt vooral de belangrijke rol van de docent onderkend. Ook moet er actief op worden ingezet dat studenten de meerwaarde van internationale activiteiten inzien. Daarbij is het noodzakelijk dat activiteiten langs de grens met Duitsland een bestendig karakter krijgen. Inmiddels opgezette «Grensinfpunten» kunnen studenten voorlichten over talrijke mogelijkheden in de grensregio.

Voor wat betreft het faciliteren van stageplaatsen en -mogelijkheden zou het opzetten en intensiveren van samenwerking met *Handwerkskammer* langs de grens, het aanbieden van grensoverschrijdende stageplaatsen wellicht eenvoudiger maken. Als organisatie voor internationalisering in het Nederlandse onderwijs kan Nuffic hierbij ondersteuning bieden.

Tot slot kan worden vastgesteld dat de individuele context van de student binnen de school of later binnen zijn of haar werkveld voor een belangrijk deel bepaalt welke competenties de student nodig heeft. Zo bleek uit de

gesprekken met bedrijven dat bijvoorbeeld taalkennis binnen een bedrijf met banden met Duitsland niet voor iedereen van noodzakelijk belang is en dat kennis over de uitoefening van het vak of kennis van specifieke technieken wellicht beter passen. Differentiatie en maatwerk zijn dus van belang.

Om internationalisering in het mbo te stimuleren, zijn in 2014 door de Ministers van OCW en EZ de mogelijkheden verkend voor toelating van studenten van buiten de Europese Unie voor een studie op mbo niveau 4. Deze verkenning heeft geresulteerd in een pilot, die op 1 februari 2017 van start is gegaan. Voor de uitvoering van de pilot is een budget beschikbaar gesteld van 340 duizend euro, dat wordt beheerd door DUO. In aanvulling op een kortdurende module of cursus via een toeristenvisum (max. 3 maanden), kunnen 300 niet-EER studenten via de pilot met toepassing van het moderne migratiebeleid, dat in het hoger onderwijs al langer gemeengoed is, maximaal 1 jaar in Nederland verblijven. Studenten mogen in het kader van de opleiding ook stage lopen. De voorwaarden voor deelname aan de pilot zijn in nauw overleg tussen de koepelorganisaties in het mbo (MBO Raad, de toenmalige AOC Raad en de NRTO) en de betrokken overheidspartijen (OCW incl. DUO, EZ, J&V incl. IND en SZW) vastgelegd in een Gedragscode. Er is een Landelijke Commissie ingesteld, die de pilot begeleidt en signalen en knelpunten inventariseert. DUO beheert het register van deelnemende instellingen en toetst of er aan de criteria van de pilot wordt voldaan. Hiertoe is door DUO een website gebouwd.⁵⁸ De pilot had oorspronkelijk een duur van drie jaar. Eind 2017 is de Staatssecretaris van J&V akkoord gegaan met de verlenging van de pilot met één jaar (tot 1 februari 2021).

Sinds de start in 2017, is de deelname aan de pilot beperkt gebleken. De afgelopen jaren is er door de betrokken partijen veel energie gestoken in het vereenvoudigen van de procedure en het aanpassen van de voorwaarden. Daarnaast zijn er diverse voorlichtingsbijeenkomsten over de pilot georganiseerd. Genoemde inspanningen hebben echter niet geleid tot een aanzienlijke toename van deelnemende onderwijsinstellingen en studenten. In totaal hebben elf mbo-instellingen zich bij DUO als deelnemer aan de pilot laten registreren. Twee onderwijsinstellingen hebben daadwerkelijk non-EU studenten toegelaten binnen de pilot: ROC van Amsterdam met vier studenten (traject van 12 maanden) en Deltion College met zestien studenten (traject van 6 maanden). Van deze groep volgden vier studenten een onderwijstraject in een van de topsectoren. De studenten zijn afkomstig uit Pakistan, Brazilië, Mexico, India en China.

De bevindingen van de pilot maken duidelijk dat onderwijsinstellingen in het mbo nog aan het pionieren zijn als het gaat om het ontvangen van studenten van buiten Europa. De samenwerking met instellingen buiten Europa, de uitwisseling van niet-EU studenten en het aanbieden van Engelstalige onderwijsprogramma's zijn nog geen gemeengoed in het mbo en de verwachte aantallen van 100 studenten per jaar zijn niet gehaald. Ook voor het lopende studiejaar wordt, mede gezien de impact van de coronacrisis, geen noemenswaardige instroom van studenten verwacht. Tegelijkertijd geven betrokken partijen aan dat er wel behoefte bestaat aan verlenging van de pilot. Scholen hebben diverse voorbereidingen getroffen en hebben kenbaar gemaakt meer tijd nodig te hebben voor de uitvoering. Daarnaast wordt naar verwachting in de zomer van 2021 de omkeerregeling ingevoerd, als onderdeel van de Wet Taal en Toegankelijkheid. Deze omkeerregeling houdt in dat op mbo niveau 4 het examenonderdeel Nederlandse taal op één niveau lager (2F) mag worden afgesloten dan regulier vereist (3F), mits de student daar een hoger niveau Engels of Duits (B1/B2) tegenover stelt. Het principe van de omkeerregeling is dat de waarde van het diploma gelijk blijft en dat het

⁵⁸ Zie: www.internationalvet.nl

mbo daarmee toegankelijker wordt voor buitenlandse studenten, inclusief de beoogde doelgroep van de pilot.

Op basis van bovenstaande overwegingen, een tussentijdse evaluatie van het eerste jaar van de pilot (juni 2018)⁵⁹ en het jaarverslag 2019 van de Commissie (maart 2020),⁶⁰ is in overleg tussen OCW, EZK/LNV en de koepelorganisaties in het mbo besloten om de pilot nogmaals te verlengen. Eind juli 2020 is de Staatssecretaris van J&V akkoord gegaan met een verlenging van de pilot tot 1 januari 2024. Hierdoor ontstaat ruimte voor scholen om de reeds ingezette lijn verder vorm te geven en om het voorziene positieve effect van de inwerkingtreding van de omkeerregeling af te wachten. Verwacht wordt dat daardoor het aantal inkomende studenten toeneemt en de pilot meer inhoud en vorm kan krijgen.

⁵⁹ Zie: <https://www.internationalvet.nl/wp-content/uploads/2018/06/Evaluatierapportage-pilot-gedragscode-inkomende-mbo4.pdf>.

⁶⁰ Zie: <https://www.internationalvet.nl/wp-content/uploads/2020/03/Jaarverslag-2019.pdf>.